

Świecka, Maria

Dziesięć nieruchomości Towarzystwa Naukowego Płockiego

Notatki Płockie 33/3-136, 34-36

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dziesięć nieruchomości Towarzystwa Naukowego Płockiego

Towarzystwo Naukowe, założone w Płocku w 1820 roku i działające w pierwszym etapie swego istnienia do 1831 roku, nie posiadało żadnych nieruchomości, a jego siedziba znajdowała się w gmachu Szkoły Wojewódzkiej w Płocku (obecne Liceum Ogólnokształcące im. marszałka Stanisława Małachowskiego). W 1907 roku Towarzystwo Naukowe zostało reaktywowane jako stowarzyszenie o nazwie: Towarzystwo Naukowe Płockie.

Poniżej przedstawiam w zarysie historię nabycia przez Towarzystwo Naukowe Płockie majątku nieruchomego, na który składa się obecnie 10 nieruchomości położonych w 6 miejscowościach.

I. Rok 1908

W dniu 22 lutego 1908 roku ogólne zebranie członków Towarzystwa Naukowego Płockiego podjęło uchwałę upoważniającą Zarząd do nabycia nieruchomości położonej na terenie miasta Płocka, która nadawałaby się na siedzibę Towarzystwa oraz mogłaby pomieścić jego bibliotekę i zbiory muzealne. Na zakup nieruchomości przeznaczono kwotę 3.000 rubli przekazaną Towarzystwu Naukowemu Płockiemu przez byłe Towarzystwo Macierzy Szkolnej, uważaną za kapitał żelazny Towarzystwa. Ponadto upoważniono Zarząd od zaciągania uzupełniających pożyczek na ten cel.

W dniu 1 kwietnia 1908 roku Zarząd Towarzystwa w składzie: prezes — dr med. Aleksander Maciesza, wiceprezes — Stefan Rutski, sekretarz — Adam Grabowski oraz Dominik Staszewski i Józef Szczepański — podjął uchwałę w sprawie zakupu nieruchomości położonej w Płocku, przy Rynku Kanonicznym (obecnie plac Narutowicza nr 8), oznaczonej numerem hipotecznym 66 i 66^{1/2}, od Marii z Wernerów Moszczeńskiej.

Na nieruchomości tę składał się plac zabudowany jednopiętrowym budynkiem mieszkalnym z końca XV wieku, z dużym strychem wraz z oficyną z XIX wieku. Historia nieruchomości jest bardzo ciekawa, ponieważ wiąże się z wydarzeniami okresu Powstania Styczniowego 1863 i tradycjami patriotycznymi miasta Płocka, a także z represjami władz carskich w stosunku do Kościoła Rzymskokatolickiego po upadku Powstania Styczniowego.

W czasie Powstania Styczniowego na I piętrze budynku frontowego mieszkanie zajmował Wojciech Zegrzda, mianowany przez rząd powstańczy Naczelnikiem Cywilnym Województwa Płockiego. W nocy z 22 na 23 stycznia 1863 roku Wojciech Zegrzda został ranny w czasie ataku na Odwach (obecnie siedziba PTTK) i silnie krwawiąc wycofał się do swego mieszkania. W dniu 23 stycznia w godzinach rannych Rosjanie wytopili go po śladach krwi. Naczelnik Zegrzda podjął wówczas walkę zabijając z rewolweru jednego z żołnierzy rosyjskich, a następnie widząc beznadziejność sytuacji — odebrał sobie życie. Miało to miejsce na schodach wiodących z parteru na pierwsze piętro budynku.

Do 1865 roku nieruchomość stanowiła własność Kapituły Płockiej. 26 grudnia 1865 roku mocą „Najwyższego Ukazu” została skonfiskowana na rzecz Skarbu Królestwa Polskiego.

W 1868 roku Rząd Gubernialny Płocki, działający na mocy rozporządzenia Zarządu Finansów w Królestwie Polskim z dnia 23 marca 1868 roku nr 2753/1119 wystawił nieruchomość na sprzedaż w drodze licytacji publicznej, w czasie której prawa do jej nabycia kupił Karol Hoepfener — Naczelnik Straży Ziemskiej w Płocku, za cenę 2204 ruble 70 kopiejek.

Zarząd Finansów w Królestwie decyzją z 19 sierpnia 1868 roku nr 30751/14857 zatwierdził protokół licytacji i postanowił zawrzeć z nabywcą kontrakt sprzedaży nieruchomości, o czym Wydział Hipoteczny Trybunału Cywilnego w Płocku dokonał ogłoszeń w prasie, a mianowicie w «Dzienniku Warszawskim» nr 14 z 29 stycznia 1869 roku oraz w «Płockich Gubernialnych Wiadomościach» nr 3 z 18 stycznia 1869 roku.

Karol Hoepfener zakupione w drodze licytacji prawa do nabycia nieruchomości odstąpił Juliuszowi Wernerowi w umowie zawartej w Izbie Skarbowej Płockiej w dniu 15 października 1869 roku. Izba Skarbowa Płocka w dniu 23 października 1869 roku zawarła z Juliuszem Wernerem kontrakt administracyjny dotyczący zbycia nieruchomości.

Wreszcie w dniu 3 maja 1870 roku doszło do sporządzenia aktu notarialnego przed Antonim Wołowskim, rejentem Kancelarii Ziemiańskiej w Płocku, oznaczonego nr repertorium 255, spisane w księdze hipotecznej o nazwie Płock

nr hip. 66 i 66^{1/2}, za nr kol. 3, mocą którego Izba Skarbowa Płocka, działająca w imieniu Skarbu Królestwa Polskiego, reprezentowana przez Ignacego Wokulskiego, sprzedała nieruchomość Juliuszowi Wernerowi za cenę 2204 ruble 70 kopiejek.

Na przykładzie powyższym widać jak bardzo zawiłe i długotrwałe było w ubiegłym stuleciu postępowanie administracyjno-sądowe związane z przenoszeniem własności nieruchomości.

W akcie notarialnym z dnia 3 maja 1870 roku nieruchomość opisano w sposób następujący: „Nieruchomość w mieście Płock pod nr 66 położona, składająca się: 1) z domu massiw murowanego, frontem do Rynku Kanonicznego obróconego, pokrytego dachówką holenderską, trzymającego długość trzydzieści jeden i trzy czwarte, szerokiego trzydzieści ośm a wysokości dwadzieścia siedm stóp; 2) z kloak pobudowanych z drzewa, krytych dachówką, trzymających długości ośm, szerokości siedm i wysokości siedm stóp; 3) z budynku gospodarczego pobudowanego z bali, pokrytego dachówką, długości trzydzieści jeden trzy czwarte, szerokiego ośmnaście i jedna czwarta a wysokiego siedm i pół stóp; 4) z drwalni połączonej z powyższym budynkiem, pobudowanej z drzewa, krytej dachówką, długiej piętnaście i pół, szerokiej ośmnaście i wysokiej siedm i pół stóp; 5) ogrodzeń z desek w słupy, trzymających długości siedemdziesiąt sześć, szerokości pięć stóp; 6) z gruntu zawierającego przestrzeni cztery tysiące czterysta siedemdziesiąt sześć i trzy czwarte stóp kwadratowych.”

Od 1870 roku nieruchomość znajdowała się w rękach rodziny Wernerów i tak po Juliuszu Wernerze własność jej przeszła na Teodora Wenera a następnie na Marię z Wernerów Moszczańska.

W dniu 14 kwietnia 1908 roku Towarzystwo Naukowe Płockie dokonało zakupu nieruchomości od Marii Moszczeńskiej za cenę 21.750 rubli. Akt notarialny został sporządzony w kancelarii notarialnej Józefa Brudnickiego za nr repertorium 326 — spisano go w księdze hipotecznej Płock 66 i 66^{1/2} za numerem kolejnym 67.

Opisywana nieruchomość nieprzerwanie do obecnej chwili służy TNP jako jego stała siedziba i jest stale pieczołowicie restaurowana i upiększana. Państwowe Biuro Notarialne w Płocku prowadzi dla niej w dalszym ciągu księgę wieczystą o nazwie Płock nr hip. 66 i 66^{1/2}. W ewidencji gruntów miasta Płocka nieruchomość oznaczona jest jako działka gruntu nr 871 położona przy Placu Narutowicza 8, zawierająca 1207 metr. kw. powierzchni.

II. Rok 1930

Następną nieruchomość TNP nabyło w roku 1930-ym. Jest to nieruchomość położona w Płocku, przy placu Narutowicza nr 2. Na nieruchomości tej znajduje się budynek zwany domem „Pod Opatrznością”, mieszczący Bibliotekę Naukową im. Zielińskich TNP. Nieruchomość została zakupiona od Wandy Kornelii z Humięckich I voto Konarzewskiej II voto

Dębskiej, Bolesława Humięckiego, Janiny Apolonii z Humięckich Wojciechowskiej i Zygmunta Humięckiego za cenę 12.300 dolarów Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, mocą aktu notarialnego z dnia 2 stycznia 1930 roku, sporządzonego w kancelarii notariusza Eugeniusza Płoskiego, za nr rep. 2, spisane go za nr kol. 143 w prowadzonej do tej pory dla powyższej nieruchomości księdze wieczystej o nazwie Płock nr hip. 43. Aktualnie nieruchomość w ewidencji gruntów miasta Płocka oznaczona jest jako działka gruntu nr 677 przy placu Narutowicza 2, zawierająca 1077 metr. kw. powierzchni.

III. Rok 1953

Trzecią nieruchomość TNP nabyło w wyniku dziedziczenia testamentowego po Marii Elżbiecie Wilhelminie z Ehrlichów I voto Kunkel, II voto Maciesza, zmarłej w dniu 30 lipca 1953 roku, co stwierdza prawomocne postanowienie Sądu Powiatowego w Płocku z dnia 10 grudnia 1953 roku, sygn. akt. Ns. 1277/53. Stanowi ją zabudowany 2-piętrowy budynkiem z oficyną, plac położony w Płocku, przy ulicy Sienkiewicza 41, oznaczony w ewidencji gruntów nr 519, zawierający 972 metr. kw. powierzchni. Państwowe Biuro Notarialne w Płocku prowadzi dla tej nieruchomości księgę wieczystą oznaczoną nr Kw. 1504.

Maria Elżbieta Wilhelmina Maciesza spisała testament własnoręcznie w dniu 3 lutego 1947 roku, a następnie uzupełniła go kodycyłem z dnia 17 marca 1947 roku — zobowiązującym TNP do opieki nad grobami najbliższych: matki jej męża — Karoliny Macieszyny, ojca Marcina Ehrlicha, matki Marii Ehrlich oraz siostry Olgi Ehrlich. Pierwsze dwa groby znajdują się na cmentarzu Rzymskokatolickim w Płocku, przy Al. Kobylińskiego, zaś pozostałe na cmentarzu Ewangelicko-Augsburskim w Płocku. Jest to zobowiązanie, które winni pamiętać i wypełniać obecni i przyszli członkowie TNP.

IV. Rok 1977

W dniu 14 grudnia 1977 roku TNP zakupiło od Skarbu Państwa za cenę 52.580 złotych nie zabudowaną nieruchomość położoną we wsi Cierszewo, gminie Brudzeń Duży, w województwie płockim, oznaczoną nr ewidencyjnym 30/4, zawierającą 2 ha 03 ary (20.300 m²) powierzchni, przeznaczoną pod budowę Domu Pracy Twórczej. Akt notarialny zawarty został w Państwowym Biurze Notarialnym w Płocku za nr rep. A-13746/77 i w tymże Biurze dla powyższej nieruchomości prowadzona jest księga wieczysta nr Kw. 31201.

V. Rok 1978

Aktami notarialnymi z dnia 26 maja 1973 roku i 4 września 1978 roku, sporządzonymi w Państwowym Biurze Notarialnym w Łęczycy, TNP kupiło od Zgromadzenia Sióstr Urszulanek im. Serca Jezusa Konającego z siedzibą władz generalnych w Warszawie, przy ulicy Wiślanej nr 2, za cenę 250.000 złotych, zabudowaną budynkiem zabytkowym nieruchomości położoną w Łęczycy, przy ulicy Waryńskiego

nr 6, oznaczoną nr ew. 713/1, zawierającą 239 metr. kw. powierzchni.

Nieruchomość powyższa, po zakończeniu kapitalnego remontu budynku, mieścić będzie siedzibę Oddziału TNP w Łęczycy.

Państwowe Biuro Notarialne w Łęczycy prowadzi dla tej nieruchomości księgę wieczystą oznaczoną nr Kw. 21090.

VI. Rok 1982

W roku 1982 władze miasta Płocka przekazały TNP we władanie nieruchomości położoną w Płocku, przy ulicy Grodzkiej 16, oznaczoną jako działki gruntu nr: 676/1, 693/4 i 694/2, zawierającą 649 metr. kw. powierzchni, zabudowaną, na której dokonywane są przez TNP kapitalne remonty dla potrzeb Biblioteki Naukowej im. Zielińskich TNP.

W dniu 5 października 1988 roku w Państwowym Biurze Notarialnym w Płocku sporządzony został akt notarialny nr rep. A-4303/88, mocą którego Prezydent Miasta Płocka przekazał opisaną wyżej nieruchomość Towarzystwu Naukowemu Płockiemu w wieczyste użytkowanie na 99 lat oraz przekazał mu nieodpłatnie prawa do znajdujących się na tej nieruchomości nakładów w postaci budynku rozbudowywanego dla potrzeb biblioteki.

Nieruchomość powyższa objęta jest prowadzoną przez Państwowe Biuro Notarialne w Płocku księgą wieczystą nr Kw. 53695.

VII. Rok 1983

Od 1983 roku TNP weszło w posiadanie nieruchomości Skarbu Państwa położonej w Wyszogrodzie, przy Rynku, zawierającej 780 metr. kw. powierzchni i wybudowało na niej w stanie surowym zamkniętym siedzibę Oddziału TNP w Wyszogrodzie.

Nieruchomość powyższa w najbliższym czasie ma zostać przekazana TNP w wieczyste użytkowanie.

VII. Rok 1987

W 1987 roku doszło do nabycia przez TNP nie zabudowanej nieruchomości leśnej we wsi Piastowo, gminie Sierpc, w województwie płockim, oznaczonej nr ew. 199, zawierającej 48 arów (4800 metr. kw.) powierzchni, objętej prowadzoną przez Państwowe Biuro Notarialne w Płocku księgą wieczystą nr Kw. 8447.

Nieruchomość powyższa została TNP przekazana w darze przez Mariana Przedpeńskiego i jego córkę Annę Małgorzatę Przedpeńską-Humnicką, na mocy aktu notarialnego sporządzonego w Państwowym Biurze Notarialnym w Płocku w dniu 4 kwietnia 1987 roku za nr rep. A-1079/87.

IX. Rok 1987

W tymże samym roku Jerzy Grygosiński, zamieszkały stale w USA, podarował TNP swój udział we współwłasności nieruchomości położonej w Płocku, przy ulicy Sienkiewicza nr 43, zabudowanej 2-piętrowym budynkiem, oznaczonej nr ew. 518, o powierzchni 907 metr. kw.,

stanowiący niepodzielną połowę tej nieruchomości.

Dla powyższej nieruchomości Państwowe Biuro Notarialne w Płocku prowadzi księgę wieczystą oznaczoną nr Kw. 1171. W księdze tej dokonany został wpis prawa własności 1/2 części nieruchomości na rzecz TNP na mocy aktu darowizny sporządzonego w USA w dniu 3 lutego 1987 roku, opatrzonego klauzulą legalizacyjną Konsulatu Generalnego Polski w Chicago z 17 marca 1987 roku oraz aktu notarialnego Państwowego Biura Notarialnego w Płocku z dnia 30 grudnia 1987 roku, nr rep. A-4472/87, w którym TNP przyjęło dokonaną na jego rzecz darowiznę. Darowizna została nazwana im. matki darczyńcy Stefanii Balińskiej-Grygosińskiej i TNP przyjęło na siebie obowiązki wmurowania na budynku na przedmiotowej nieruchomości tablicy dla uczczenia pamięci darczyńcy oraz jego matki. Nieprzekraczalny termin dla realizacji powyższego zobowiązania ustalony został na koniec roku 1989.

X. Rok 1988

28 czerwca 1988 roku dr inż. Jakub Chojnacki, obchodzący w tymże dniu 20-lecie pełnienia funkcji Prezesa Towarzystwa Naukowego Płockiego — dokonał na rzecz TNP darowizny nie zabudowanej nieruchomości letniskowej położonej we wsi Karolewo, gminie Nowy Duninów, w województwie płockim, oznaczonej nr ew. 97/9, zawierającej 1200 metr. kw. powierzchni, objętej prowadzoną przez Państwowe Biuro Notarialne w Płocku księgą wieczystą nr Kw. 29079, a nadto udziału we współwłasności położonych w tejże wsi nie zabudowanych działek nr: 97/1 97/6, 97/7 i 100/1, o powierzchni 4600 metr. kw., stanowiących wspólne tereny rekreacyjne, objętych księgą wieczystą nr Kw. 28971, wynoszącego 1/10 część opisanych działek.

Akt notarialny dokumentujący powyższą umowę darowizny sporządzony został w Państwowym Biurze Notarialnym w Płocku za nr repertorium A-2787/88. Przy zawieraniu umowy Prezesowi TNP towarzyszyła żona Anna Chojnacka oraz wnuki — Kamila i Filip Formañscy.

Wszystkie opisane nieruchomości TNP są wolne od ograniczonych praw rzeczowych, za wyjątkiem udziału we współwłasności nieruchomości położonej w Płocku, przy ulicy Sienkiewicza nr 43, którą obciąża hipoteka przymusowa na rzecz Skarbu Państwa w wysokości 6.793.741 złotych z tytułu kosztów remontu domu mieszkalnego znajdującego się na tej nieruchomości.

TNP udało się pozyskać majątek nieruchomy umożliwiający dalszy jego rozwój i realizowanie celów statutowych.

Tak duża baza materialna wydaje się być fenomenem w skali kraju jeżeli chodzi o stowarzyszenia naukowe o zasięgu regionalnym.

Fragment statutu TNP mówi: „Powinnością członków i zarządów jest przekazywanie następnym pokoleniom dziedzictwa materialnego i duchowego w służbie dobra powszechnego”.